

6. Гамова О. В., Козачок І. А., Данько Е. С. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту нематеріальних активів на підприємстві. Ефективна економіка. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/39.pdf.
7. Іваніна О. О. Застосування статистичних методів при вибіркових спостереженнях в аудиті. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92428/36-Ivanina.pdf?sequence=1>.

САЧЕНКО С.І.

кандидат економічних наук, доцент

ГАРІЯН С. В.

здобувач другого (магістерського) рівня
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Для встановлення сутності і особливостей надання послуг з економічної експертизи проаналізуємо категоріальний апарат, а саме розглянемо такі поняття як «експертиза», «економічна експертиза», «судово-економічна експертиза».

Аналіз законодавчо-нормативних актів дозволяє стверджувати, що у деяких з них визначень поняття «експертиза» мають загальний характер і можуть використовуватися у будь-якій сфері діяльності, однак більшість мають вузькоспеціалізований характер і відносяться до окремих сфер діяльності.

Про проведення експертизи йдеться у Податковому Кодексі України. Зокрема, ст. 84 «Проведення експертизи під час здійснення податкового контролю органами державної податкової служби» передбачає, що [7]:

- експертиза здійснюється для вирішення питань, які мають значення для проведення податкового контролю, і як потребують спеціальних знань у галузі науки, мистецтва, техніки, економіки і ін. Експерта залучають на договірних умовах за рахунок коштів осіб, які є ініціатором експертизи;
- експертизу призначають згідно заяви платника податків або рішенням керівника (чи його заступника) органу державної фіскальної служби. У ній вказують підстави для залучення експерта; реквізити платника податків у якого проводять податковий контроль; питання, які поставлені експерту; документи, які подають на розгляд експерта;
- орган державної фіскальної служби, керівник (або заступник) якої призначив експертизу, повинен ознайомити платника податків з рішенням про її проведення, а після закінчення – з експертним висновком;
- у експерта є право познайомитися з матеріалами, які мають відношення до предмету експертизи, а також отримувати додаткові матеріали.
- експерт може відмовитися від надання висновку. Така ситуація можлива у випадку недостатності матеріалів або відсутності необхідних знань для проведення експертизи;
- подання завідомо неправдивого висновку тягне за собою відповідальність.

Таким чином, Податковий кодекс визначає умови проведення експертизи. Однак, законодавство з питань призначення і проведення експертиз обмежує коло замовників та виконавців. Тому у сучасних умовах вимоги, які подані у ПКУ, можуть бути виконані тільки за допомогою економічних досліджень, а не експертиз. Для здійснення останньої вимагається постанова судового або слідчого органу.

Проведення експертиз та експертних досліджень з оцінки майна і бізнесу підприємства проводиться у порядку, передбаченому у Законі України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»[3], з врахуванням особливостей, які визначені у Законі України «Про судову експертизу».

Формування ринкових відносин з притаманними їм приватизацією, банкрутством, акціонуванням, злиттям, поглинанням підприємств, розподілу їх майна, створили умови для участі аудиторів у цих процесах як експертів. Аудиторська палата України у своєму рішенні «Щодо порядку надання аудитором та аудиторськими фірмами аудиторських послуг у формі експертиз» роз'яснила порядок проведення аудитором економічних експертиз. При наданні такої послуги аудиторам слід дотримуватись вимог Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг» та МСЗВН 3000 «Завдання з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації».

Враховуючи чинне законодавство, аудитори можуть проводити не експертизу, а експертні дослідження :

- бухгалтерського обліку та податкових розрахунків, звітності підприємства клієнта з позицій правомірності нарахування і сплати податків, правильності документального відображення господарських операцій, а також надання спеціалізованих рекомендацій з усунення і мінімізації податкових ризиків та пов'язаних з ними можливих фінансових втрат;
- матеріалів перевірок податкових органів на предмет обґрунтованості застосування фінансових санкцій;
- визначення справедливої вартості активів.

Найбільш регламентованою законодавчо є судово-економічна експертиза. У Законі України «Про судову експертизу», під судовою експертизою розуміють дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання (попереднього слідства чи суду). Виконавцем судової експертизи є експерт – фізична особа, яка має відповідні знання та кваліфікацію, а також пройшла спеціальні курси підготовки та отримала свідоцтво судового експерта. Замовником можуть бути правоохоронні та судові органи, а також інші фізичні та юридичні особи (у випадку проведення досліджень)» [2]. Поряд з судовою експертизою проводять експертні дослідження. Їх виконуються на етапі досудового розгляду справи (а саме за межами судового провадження).

Термін «економічна експертиза» фігурує в Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень [4]. Інструкцією зазначається, що судові експертизи та експертні дослідження здійснюються судовими експертами державних спеціалізованих науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України та атестованими судовими експертами, які не є працівниками державних спеціалізованих установ.

Права, обов'язки та відповідальність судових експертів, організація здійснення експертиз і оформлення їх результатів визначаються Законом України «Про судову експертизу», Кримінально-процесуальним кодексом України, Цивільним процесуальним кодексом України, Господарським процесуальним кодексом України, Кодексом адміністративного судочинства України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, а також іншими нормативно-правовими актами з питань судової експертизи [1;5;6].

Треба зауважити, що у діючому законодавстві відсутнє поняття «судово-економічна експертиза». Це зумовлює суперечки у тлумаченні сутності цієї економічної категорії. Неоднозначність її трактуванні посилюється і рішенням Президії науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України про перейменування судово-бухгалтерської експертизи на судово-економічну.

Огляд літературних джерел дозволяє зробити висновок, що найповніше визначення судово-економічної експертизи дає В.Д.Понікаров. Він розглядає судово-економічну експертизу як процесуальну форму дослідження на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, господарського аналізу та контролю первинних облікових документів, бухгалтерських та облікових реєстрів і фінансової звітності суб'єктів господарювання різних форм власності з метою вирішення широкого кола питань, що виникають під час розслідування економічних злочинів та судового розгляду господарських суперечок [8].

Таким чином, дослідження у межах економічної експертизи стосуються фінансової, податкової, кредитної діяльності підприємств і дозволяють виявити фактори, які можуть сприяти зловживанням та приховуванню їх наслідків. Судово-економічна експертиза є необхідною як під час судового розслідування справ пов'язаних із майновими питаннями, розслідуванні справ щодо адміністративних правопорушень стосовно фінансів та підприємницької діяльності, так і при розслідуванні кримінальних справ стосовно злочинів, пов'язаних з господарською діяльністю. Послуги з експертних досліджень дозволяють удосконалювати систему управління підприємства за рахунок виявлення та розв'язання внутрішніх проблем.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Закон України про судову експертизу від 09.09.2004 № 1992-IV зі змінами і допов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1992-15>
3. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 р. №2658-III зі змінами і доповненнями. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. Наказ Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/page>
5. Кримінальний Кодекс України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
6. Кримінально-процесуальний кодекс України (із змінами). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
7. Податковий кодекс України станом на 20.06.2018р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
8. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза: навч. посіб. [Текст] / В. Д. Понікаров – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. – 224 с.
9. Лучко М.Р. Основи складання консолідованої фінансової звітності. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка, 2012. – 77 с